

OBSAH 1. SVAZKU

Předmluva	7
I. díl:	
<i>Bedřich Havelka, Engelbert Keprt:</i>	
KONSTRUKCE SPEKTRÁLNÍCH PŘÍSTROJŮ	17
II. díl:	
<i>Miloš Hansa:</i>	
BUDICÍ ZDROJE PRO EMISNÍ SPEKTRÁLNÍ ANALYSU	559

2.2.6.2. Paraboloidická zrcadla	66
2.2.6.3. Schmidtova soustava	68
2.3. Fotometrie	68
2.3.1. Základní pojmy	69
2.3.1.1. Světelný tok	69
2.3.1.2. Svítivost	70
2.3.1.3. Jas	70
2.3.1.4. Světlení	71
2.3.1.5. Osvětlení	72
2.3.2. Fotometrické jednotky	73
2.3.3. Fotometrické vlastnosti optické soustavy	75
2.3.3.1. Osvětlení obrazu plošného zdroje	75
2.3.3.2. Osvětlení obrazu bodového zdroje	77
2.4. Oko a vidění	78
3. Fyzikální optika	82
3.1. Vlnění	82
3.2. Skládání vlnivých pohybů	84
3.3. Interference světla	86
3.3.1. Podmínky interference	87
3.3.2. Interference světla pocházejícího z většího počtu koherentních zdrojů	88
3.4. Ohyb světla	93
3.4.1. Ohyb na obdélníkovém otvoru	93
3.4.2. Vliv ohybu na rozložení obrazů dvou blízkých štěrbin	98
3.5. Polarisace světla	100
3.5.1. Polarisace odrazem	103
3.5.2. Polarisace lomem	104
3.5.3. Polarisace dvojlomem	105
3.5.4. Polarisace absorpcí	108
3.5.5. Rotační polarisace	109
B. ZÁKLADNÍ ČÁSTI SPEKTRÁLNÍCH PŘÍSTROJŮ	112
4. Hranoly	114
4.1. Vlastnosti hranolů	114
4.1.1. Lom světla hranolem	114
4.1.2. Zvětšení hranolu	117
4.1.3. Disperse hranolu	118
4.1.4. Úhlová šířka spektra	123
4.1.5. Rozlišovací schopnost hranolu	124
4.2. Materiál	128
4.3. Typy hranolů	137
5. Mřížky	148
5.1. Vlastnosti mřížek	148
5.1.1. Ohyb světla na mřížce	148
5.1.2. Disperse mřížky	149

5.1.3. Úhlová vzdálenost dvou sousedních spekter	152
5.1.4. Úhlová šířka spektra	153
5.1.5. Rozlišovací schopnost mřížky	153
5.2. <i>Mřížka ve spojení se spektrálním přístrojem</i>	156
5.2.1. Rovinná mřížka	156
5.2.2. Konkávní (Rowlandova) mřížka	161
5.2.3. Vady konkávních mřížek	164
5.3. <i>Typy mřížek, jejich tvar a rozměry</i>	166
5.4. <i>Výroba mřížek</i>	173
5.4.1. Vývoj	173
5.4.2. Rycí stroje	176
5.4.3. Vlastní rycí proces	181
5.4.4. Umístění rycích strojů a jejich obsluha	183
5.4.5. Mertonova metoda výroby mřížek	184
5.5. <i>Vady mřížek</i>	185
5.6. <i>Kontrola mřížek</i>	187
5.6.1. Rowlandovy ghosty	187
5.6.2. Lymanovy ghosty	188
5.6.3. Rozlišovací schopnost a tvar čar	188
5.6.4. Srovnání snímků čárových spekter se snímkami normalizovanými	189
5.6.5. Rozdělení světla do různých úhlů	191
5.6.6. Rušivé světlo	191
6. <i>Interferometry</i>	192
6.1. <i>Michelsonova stupňová mřížka</i>	192
6.1.1. Disperse stupňové mřížky	195
6.1.2. Úhlová vzdálenost spekter sousedních řádů	195
6.1.3. Úhlová šířka spektra	196
6.1.4. Rozlišovací schopnost stupňové mřížky	196
6.2. <i>Fabryův-Perotův interferometr</i>	198
6.2.1. Disperse Fabryova-Perotova interferometru	200
6.2.2. Úhlová vzdálenost sousedních interferenčních kroužků	200
6.2.3. Úhlová šířka spektra	200
6.2.4. Rozlišovací schopnost	201
6.3. <i>Lummerova-Gehrckeova deska</i>	205
6.3.1. Disperse	206
6.3.2. Úhlová vzdálenost sousedních interferenčních proužků	206
6.3.3. Úhlová šířka spektra	207
6.3.4. Rozlišovací schopnost	207
6.4. <i>Použití interferometrů ve spektroskopii vysoké rozlišovací schopnosti</i>	208
7. <i>Fokusovací soustava spektrálního přístroje</i>	213
7.1. <i>Zvětšení spektrografu</i>	214
7.2. <i>Poloha spektra vzhledem k optické ose komory</i>	215
7.3. <i>Štěrbina</i>	222
7.4. <i>Zakřivení plochy spektra</i>	223
8. <i>Ztráty světla v optických prvcích spektrálních přístrojů a jejich redukce</i>	227

8.1. Příčiny ztrát světla	227
8.2. Redukce ztrát světla	233
9. Osvětlovací soustavy a příslušenství spektrálních přístrojů	236
9.1. Základní pojmy	236
9.1.1. Koherentní a nekoherentní záření	236
9.1.2. Tvar spektrální čáry a Rayleighovo kriterium pro rozlišovací schopnost	237
9.1.3. Určení optimální šířky štěrbiny	238
9.2. Způsoby osvětlení štěrbiny	240
9.2.1. Osvětlení štěrbiny bez čoček	241
9.2.2. Zobrazení světelného zdroje na štěrbinu čočkou s kulovými plochami	244
9.2.3. Použití válcové čočky	245
9.2.4. Použití sférocyclindrické čočky	246
9.2.5. Zobrazení zdroje kulovou čočkou na objektiv kolimátoru	247
9.2.6. Osvětlení s mezizobrazením	249
9.2.7. Tříčočková soustava s mezizobrazením	249
9.2.8. Osvětlení štěrbiny zdrojem o značné hloubce	253
9.3. Osvětlení a propustnost optické soustavy	253
9.3.1. Maximální osvětlení a maximální tok přicházející do spektrální čáry	253
9.3.2. Faktory podmínající propustnost optické soustavy spektrálního přístroje	255
9.3.3. Vyjádření propustnosti spektrální soustavy	255
9.4. Vliv štěbin na čistotu spektra	257
9.4.1. Vliv vstupní štěrbiny	257
9.4.2. Vliv výstupní štěrbiny	258
9.5. Uložení osvětlovacích soustav a upevnění zkoušených vzorků	260
9.5.1. Stativy pro upevnění čoček osvětlovacích soustav	260
9.5.2. Stativy pro upevnění elektrod	262
9.6. Příslušenství spektrálních přístrojů	269
9.6.1. Stupnice vlnových délek	269
9.6.2. Clony sloužící k omezení výšky štěrbiny	270
9.6.3. Stupňové filtry	272
10. Seřízení a kontrola spektrálních přístrojů	274
10.1. Seřízení osvětlovací soustavy	274
10.1.1. Seřízení osvětlovací soustavy spektrografů ISP-4 a USP-1 . .	276
10.1.2. Seřízení osvětlovací soustavy spektrografu ISP-22	276
10.1.3. Seřízení osvětlovací soustavy spektrografu Qu 24	277
10.1.4. Seřízení osvětlovací soustavy Hilgerova spektrografu Medium E 498	279
10.1.5. Seřízení osvětlovací soustavy Hilgerova autokolimačního spektrografu E 492	279
10.2. Seřízení fokusovací soustavy	280
10.3. Kontrola seřízení spektrálních přístrojů	288
10.3.1. Kontrola nulového bodu stupnice bubínku sloužícího k nastavování šířky štěrbiny	288

10.3.2. Kontrola optické soustavy	288
10.3.2.1. Fotografická zkouška	288
10.3.2.2. Interferometrická zkouška	289
10.3.2.3. Hartmannova zkouška	291
10.3.2.4. Foucaultova zkouška	293
10.4. Vliv teploty a tlaku na hranolové spektrální přístroje	294
C. TYPY SPEKTRÁLNÍCH PŘÍSTROJŮ	296
11. Přístroje hranolové	296
11.1. Spektrální přístroje s malou dispersi	296
11.1.1. Ruční spektrometr	296
11.1.2. Malý Hilgerův křemenný spektrograf E 484	299
11.1.3. Sovětský spektrograf ISP-4	300
11.1.4. Zeissův křemenný spektrograf Q 12	301
11.2. Spektrální přístroje se střední dispersi	302
11.2.1. Sovětský křemenný spektrograf ISP-22	302
11.2.2. Československý spektrograf	304
11.2.3. Spektrograf Qu 24	308
11.2.4. Hilgerův střední křemenný spektrograf Medium E 498	311
11.3. Spektrální přístroje s velkou dispersi	313
11.3.1. Autokolimační křemenný Hilgerův spektrograf E 492	315
11.3.2. Autokolimační křemenný spektrograf KS-55	318
11.3.3. Křemenný autokolimační spektrograf Bausch and Lomb	322
11.3.4. Velký skleněný Hilgerův autokolimační spektrograf	322
11.3.5. Féryho autokolimační spektrograf	323
11.3.6. Křemenný Gaertnerův spektrograf L 254	325
11.4. Vícehranolové spektrografovy	328
11.4.1. Sovětský tříhranolový skleněný spektrograf ISP-51	328
11.4.2. Zeissův tříhranolový skleněný spektrograf	332
11.4.3. Universální Steinheilův spektrograf GH	332
11.5. Steeloskopy	337
11.5.1. Sovětský steeloskop	337
11.5.2. Hilgerův steeloskop	338
11.5.3. Fuessův steeloskop	339
11.5.4. Sovětský steeloskop SL-3	341
11.5.5. Přenosný sovětský steeloskop SLP-1	342
12. Přístroje mřížkové	343
12.1. Montáže konkávních mřížek	343
12.1.1. Montáž Paschenova-Rungeova	343
12.1.2. Rowlandova montáž	345
12.1.3. Abneyova montáž	347
12.1.4. Eagleova montáž	347
12.1.5. Poloměrová montáž	349
12.1.6. Wadsworthova montáž	351
12.1.7. Montáž využívající postupných ohybů na konkávní mřížce . .	352
12.2. Některé typy mřížkových spektrálních přístrojů	356
12.2.1. Ruční mřížkový spektroskop	356

12.2.2. Mřížkový spektroskop Zeissův	357
12.2.3. Mřížkový spektrograf Zeissův	358
12.2.4. 1,5metrový spektrograf ARL-2060	359
12.2.5. Velký spektrograf s mřížkou o ohniskové vzdálenosti 10 m	360
12.2.6. Dietertův mřížkový spektrograf	361
12.2.7. Mřížkové spektrografovy Jaco (Jarell-Ash Company) Ja 21	362
12.3. Seřízení mřížek	365
12.3.1. Vliv malých změn polohy mřížky	365
12.3.1.1. Vliv otočení kolem osy y -ové	365
12.3.1.2. Vliv natočení kolem svíslé osy z -ové	366
12.3.1.3. Vliv natáčení mřížky kolem její normály, t. j. kolem osy x -ové	369
12.3.1.4. Vliv rovnoběžného pošinutí mřížky ve směru její normály k Rowlandově kružnici	371
12.3.2. Vliv malých změn polohy štěrbiny	373
12.3.2.1. Vliv malých posuvů štěrbiny ve směru k mřížce nebo od ní	373
12.3.2.2. Vliv otočení štěrbiny kolem osy světelného svazku .	374
12.4. Vady konkávní mřížky	376
13. Monochromátory	385
13.1. Vlastnosti monochromátorů	385
13.1.1. Rozptýlené světlo	385
13.1.2. Propustnost monochromátorů	391
13.1.3. Čistota spektra a vliv výstupní štěrbiny	392
13.1.4. Zakřivení spektrálních čar	394
13.2. Některé typy monochromátorů	396
13.2.1. Gaertnerovy monochromátory	396
13.2.2. Monochromátor typu Youngova-Thollonova	399
13.2.3. Dvojité monochromátory	399
13.2.3.1. Van Cittertův monochromátor	400
13.2.3.2. Müllerův dvojitý monochromátor	400
13.2.4. Dvocestný monochromátor Perkin-Elmer, model 99	402
13.2.5. Zeissův universální zrcadlový monochromátor	404
14. Spektrální fotometry	406
14.1. Základní pojmy	406
14.1.1. Vznik barvy při absorpci světla	406
14.1.2. Lambertův-Beerův zákon	407
14.1.3. Faktory ovlivňující absorpci	408
14.2. Rozdělení spektrálních fotometrů	409
14.3. Visuální spektrální fotometry	410
14.3.1. Spektrální fotometr Nuttingův	410
14.3.2. Spektrální fotometr Bauschův-Lombův	411
14.3.3. Spektrální fotometr Königův-Martensův	412
14.3.4. Spektrální fotometr Weigertův	413
14.3.5. Vlastnosti visuálních spektrálních fotometrů	413
14.4. Fotoelektrické spektrální fotometry	414
14.4.1. Detektory	414

14.4.1.1. Fotočlánek	414
14.4.1.2. Fotonásobič	416
14.4.1.3. Hradlový článek	417
14.4.1.4. Radiometrické přístroje	419
14.4.1.4.1. Bolometry	420
14.4.1.4.2. Thermočlánky	424
14.4.2. Zesilovače	429
14.4.2.1. Zesilovače stejnosměrných proudů	430
14.4.2.2. Některé praktické připomínky	437
14.4.2.3. Zesilovače pro stejnosměrný proud s velkým zesílením	438
14.4.2.4. Zesilovače pro střídavý proud	439
14.4.2.5. Zařízení zvětšující výchylku galvanometru	442
14.4.2.6. Zesilovač pro bolometr	458
14.4.3. Některé typy fotoelektrických spektrálních fotometrů	461
14.4.3.1. Spektrometr pro infračervenou oblast, Perkin-Elmer typ 12 C	461
14.4.3.2. Registrační dvoupaprskový spektrální fotometr pro infračervenou oblast, Perkin-Elmer model 21	465
14.4.3.3. Spektrální fotometr Halfordův-Savitzkyho pro infračervenou oblast, Perkin-Elmer typ 13	468
14.4.3.4 Beckmanův spektrální fotometr pro infračervenou oblast, typ IR 2	471
14.4.3.5. Beckmanův spektrální fotometr pro ultrafialovou oblast	474
14.4.3.6. Zeissův infračervený spektrální fotometr UR 10	478
14.4.3.7. Sovětský spektrální fotometr SF 4	480
14.4.3.8. Spektrální fotometr Unicam SP 500	482
14.4.3.9. Registrační spektrální fotometry Kipp-Zonen	482
14.4.3.10. Colemanův spektrální fotometr model 10	483
14.4.3.11. Colemanův spektrální fotometr model 11	485
14.4.3.12. Universální spektrální fotometr, Perkin-Elmer model 13 U	486
14.5. Fotografické spektrální fotometry	487
14.5.1. Fotometr s Balyho trubicí	487
14.5.2. Spekkerův fotometr	488
14.5.3. Hilgerův sektorový fotometr	490
14.5.4. Scheibeův fotometr	491
14.5.5. Vicepaprskový fotometr	491
15. Kvantometry	493
15.1. Užití fotonásobičů ve spektrální analyse	493
15.2. Zařízení pro automatické určování procentuálního obsahu	494
15.3. Využití osciloskopu pro rychlou spektrální analysu	500
15.4. Kvantometr Baird Associates	502
16. Přístroje pro vyhodnocování spektrogramů	507
16.1. Mikrofotometry	507
16.1.1. Vlastnosti mikrofotometrů	507
16.1.2. Typy mikrofotometrů	507

16.1.2.1. Sovětský mikrofotometr MF 1	507
16.1.2.2. Sovětský mikrofotometr MF 2	515
16.1.2.3. Zeissův rychlofotometr	518
16.1.2.4. Hilgerův mikrofotometr	519
16.1.2.5. Promítací mikrofotometr	523
16.1.2.6. Registrační mikrofotometry	524
16.1.2.7. Srovnávací densitometr Baird Associates	528
16.2. Promítací přístroje	530
16.2.1. Sovětský promítací přístroj PS-18	531
16.2.2. Zeissův promítací přístroj	533
16.2.3. Československý promítací přístroj	534
16.2.4. Dvojitý sovětský promítací přístroj DSP-1	537
16.3. Měřicí mikroskopy a komparátory	538
16.3.1. Sovětský měřicí mikroskop MIR-12	538
16.3.2. Abbeův komparátor	539
17. Poznámky a dodatky	552
<i>Literatura</i>	550
<i>Rejstřík</i>	553

OBSAH

1. Úvod	565
2. Vývoj zdrojů	567
2.1. Spektra plamenná	567
2.2. Budicí energie	568
2.2.1. Jiskra	568
2.2.2. Oblouk	568
2.2.3. Výboj ve zředěném prostředí	568
2.3. Transformátor	569
2.4. Odpor	572
2.4.1. Oblouk vysokého napětí	573
2.5. Kondensátor	573
2.6. Samoindukční cívka	576
2.7. Oscilační okruh	577
3. Feussnerův generátor	579
3.1. Rotační přerušovač	579
3.1.1. Funkce přerušovače	580
3.2. Ostatní části Feussnerova generátoru	581
3.2.1. Transformátor Feussnerova generátoru	581
3.2.2. Motor	582
3.2.3. V. f. tlumivky	584
3.2.4. Samoindukční cívka	585
3.2.5. Kondensátorová baterie	585
3.2.6. Drobné části	587
3.3. Nastavení jednotlivých kombinací	587
3.4. Model III	589
4. Oblouk	591
4.1. Stejnosměrný oblouk	591
4.1.1. Dynamoelektrický stroj	592
4.1.2. Jednokotvové měniče	593
4.1.3. Usměrňovače	595
4.1.3.1. Suché usměrňovače	595
4.1.3.2. Elektronické usměrňovače	597
4.1.3.3. Rotační usměrňovače	598

4.2. Střídavý oblouk	600
4.3. Zapojení Pfeilstickerovo	601
4.3.1. Nízkonapěťová jiskra	602
4.3.2. Sventického úprava	603
4.4. Adaptace Feussnerova generátoru pro oblouk	605
4.5. Přerušovaný oblouk	606
4.5.1. Mechanický přerušovač	607
4.5.2. Neonový přerušovač	608
5. Jiné nenelektronické zdroje a úpravy	613
5.1. Fowler-Wolfe, vzduchový přerušovač	613
5.2. Jiskrový generátor IG 2	613
5.3. Zdroj vysokofrekvenční jiskry	616
5.4. Výboj z velké kapacity	617
5.5. Explosivní metoda	621
5.5.1. Kaskádní generátor Marxův	622
5.5.2. Výboj přes transformátor	624
5.6. Generátor DG 1	624
5.7. Sinclairův generátor	628
5.8. Stabilisace oblouku	629
6. Elektronické zdroje	631
6.1. Elektronky	631
6.1.1. Dioda	631
6.1.2. Trioda	632
6.1.3. Thyratron	634
6.2. Elektronkový oscilátor	634
6.2.1. Potapenkova úprava	637
6.3. Generátor obdélníkových kmitů (W. Marti)	638
6.4. „General Purpose Source Unit“	639
6.5. „Multi-source-unit“	644
6.6. „High Precision Source Unit“	644
6.7. Elektronický generátor kondensované jiskry	646
7. Budicí zdroje k analyse plynů	647
7.1. Elektrodový výboj	647
7.1.1. Napájení trubic z Feussnerova generátoru	648
7.1.2. Metoda Seith-Ruthardt	648
7.2. Vysokofrekvenční a bezelektrodový výboj	649
8. Časovací zařízení	651
9. Volba druhu generátoru	652
10. Problém rušení rozhlasu	654
11. Doslov	656
12. Vysvětlivky ke schematům	657
Literatura	660
Rejstřík	663